

to je v iluziji, da smo na strani napredka, *progresivne novosti*. Znotraj diskurza določenih pedagoških teorij se tako vzdržujejo fantazme, ki zmorejo preživeti kljub spremembam v času.⁷

Toda to je tudi kulturno specifični fenomen določenih zahodnih družb. Za velik del zahodnih družb velja, da se pedagoški in kulturno specifični družbeni vzorci prešijejo in medsebojno podpirajo. Za generiranje fantazme *nenapornega in prijetnega* dobitka (denimo tu »kakovostnega znanja«) torej v družbi, ki živi od produkcije in prodaje prav takšnega »presežka« oziroma »prihranka« kot koščka užitka (kot je, denimo, pokazal Mladen Dolar v knjigi v *O skoposti ...* (2010)), niti ni potreben pedagoški diskurz. Obnavljajo jo drugi diskurzivni mehanizmi družbe sami na sebi. In kar je v tej točki za šolo še posebej pomembno: takšna pričakovanja, da namreč otrok lahko pride do znanja po zgolj prijetni in nenaporni poti, ustvarjajo pri starših.

Kljub temu menim, da moramo v Sloveniji z ustrezno zasnovanim in izvedenim poučevanjem na univerzitetnih programih vsaj poskušati doseči premike k teoriji pri učiteljih in se vsaj pri strokovnjakih, ki delajo v šolah, odmakniti od preveč naivnih pedagoških zmot.

Toda tudi če bi to bolje dosegali kot danes, bi zgolj ta sprememba brez refleksije in (pre)oblikovanja pričakovanj staršev lahko vodila le v večji konflikt med šolo in starši – torej v verjetni neuspeh.

Vzorci kulture

V polju edukacije delujejo tudi vplivi družbenih mehanizmov in specifično kulturnih vzorcev, ki so bodisi zvezani s teorijami iz samega šolskega polja bodisi gre za širše kulturne vzorce v določeni kulturi, ki delujejo – *ali pa ne delujejo* – tudi znotraj šolskega sistema.

Tu v izhodišče razmisleka postavljamo tezo, da v določenih ne-zahodnih družbah kljub globalizaciji in vsepovsod prisotnim mehanizmom liberalnega kapitalizma in njegove ideologije (še?) *ne deluje* narcisistična socializacija, struktura ugodja in zapoved užitka, kot je to denimo v ZDA analiziral C. Lasch (1979) že pred štirimi desetletji, in to zaradi drugih *specifičnih kulturnih vzorcev in družbenih razmer*. Ni tako vključen drugačen pedagoški diskurz, marveč, če lahko tako rečemo, drugo pedagoškega diskurza. Če privzamemo Lacanovo definicijo diskurza kot družbene vezi, v določenih ne-zahodnih družbah (tri obravnavamo spodaj) deluje drugače strukturirana družbena vez, drugačni druž-

7 Naj poleg že navedenega ideološkega razumevanja Deweyjevih teorij (cf. Kovač Šebart et al., 2004) napotimo še na analizo enega od konstruktov te vrste na primeru teorij ocenjevanja znanja (cf. Krek, 2000).